

Stokkbekken - min barndoms bekkedal

Av Knut Wessel Halvorsen

Hvordan ble den til - bekken - vår bekk på Charlottenlund? Hvem staket ut dens kurs, og sørget for den frodige dalen som oppsto og skapte livsgrunnlag for de første menneskene som slo seg ned?

Etter siste istid for ca. 10 000 år siden var det at smeltevannselvene og bekke-
ne avsatte sand og leire og skaffet der-
ved den beste dyrkingsjorden i landet
for Midt-Norge. I varmeperioden etter
istiden fulgte en rik skogsfauna, og i de
nordligste ferskvannsområdene levde
allerede da fiskearter som laks, ørret og
røye.

Tidsperspektivet i denne utviklingsperi-
oden er geologisk sett kort, men for oss
mennesker dreier det seg om et hav av
tid. Men en vakker dag ligger den der,
den nesten milen lange bekkedal, reg-
net fra nåværende Estenstaddammene
og til Grilstadfjæra. Det var bare for oss
mennesker å finne seg til rette. Histori-
en om “kjært barn”: Stokkbekken,
Stokkanbekken, Grilstadbekken og
“Stokke Elven” (i 1796) kunne dermed
begynne.

Min egen opplevelse av området med
dalen og bekken skriver seg fra 19. mai
1933 da vårt flyttelass fra Ringve gård
kom til hytta oppe på dalkanten der den
3,5 mål store eiendommen Skogset lå.

Stokkbekken fra Jonsvannsveien til Grilstad.
Halvorsen skriver om Krogstaddalen (1),
Sætherdalen (2) og Tanemdalen (3). Deler av
bekkedalen hadde navn etter eierne av gårdene
som eide grunnen inntil dalen - henholdsvis
Skoggård, Nyheim og Fredrikkefryd.
Utsnitt av kart “Trondheim Omegn IV”, NGO.
Oppmålt 1928 - 31, utgitt 1934. Gjengitt med til-
latelse fra Statens Kartverk.

Vi, de nyankomne eierne, var Anna og Boye Halvorsen og jeg, sønnen Knut.

Like etter ankomsten ble vi møtt av en herremann med følgende velkomsthilsen til oss: "God dag, god dag, og velkommen til våre trakter." I godværet kom praten i gang på elskverdige vis, og i løpet av samtalen sa han dette: "Og vil dere holde ku, så må dere så gjerne slippe den ut i skogen min på beite."

Hvem var denne mann som var ute og fingikk med spaserstokk? Den nyinnflyttede familien var over seg av undring. Det viste seg å være ikke mindre enn oppsitteren Cecil Collin Hansen som hadde avlagt oss dette hyggelige besøk. Han var eier av eiendommen "Damplassen", overrettssakfører og konsul, en mektig mann.

Bekjentskapet varte i flere år. Også hans sønn Carco, som ble landskjent sportsfisker og produsent av fiskestenger og sluker, hadde vi som venn. Carcoslukene hadde en gjev klang hos befolkningen.

Til tross for berømmelsen sin som sportsfisker nasjonalt hadde han fattet en genuin interesse for bekken og holdt et våkent øye med utviklingen og rapporterte gjerne om staa - som "Lite fisk i bekken akkurat nå." En annen gang kunne han si: "Det er vel best å fiske opp disse fiskene nå." Han hadde nemlig noen brønner her og der som han hadde

satt ut fisk i. Carco var i sannhet en sjarmerende og liketil mann.

Skogset hadde i likhet med eiendommen Damplassen mye vakker natur med skog, dal og bekk. Bekken slynget seg som et halsbånd rundt deler av eiendommen og utgjorde grensen vestover mot Rotvoll. Nordover bar det mot Hansendammen, men først gjennom et område med loner, starrgress og siv, et eldorado for meg og min selvbygde kano. For meg ble akklimatiseringen til denne naturen spontan. Jeg husker så godt når det ble ropt: O-O-O fra bekken. Har det ennå i ørene. Dette ropet varslet fisk, enten det var smålåten fisk, "ølje" eller "storing". Bekken var bokstavelig talt en kilde til opplevelser. Herlig vår og sommer med duft av vekster og bekk!

I samfulle ni år pågikk vasshenting fra bekken til huset, og den var det moralene som sørget for, i likhet med våronna. Til tider var det lett å skaffe seg fisk også. Ikke minst i tørkeperioder med grunt vann i kulpene. Jeg gikk faktisk og plukket fisk, riktig fin ørret. Dette var til og med før jeg fikk briller ---.

Den gjeveste fiskeplassen av dem alle var imidlertid Hansendammen, Collin Hansenfamiliens dam, som lå et godt steinkast fra "herskapsboligen", en naturherlighet av de store med mektig demning og med mekanisk anordning og en dampport av eik.

Stokkbekken. Sivområde med Hansendammen i bakgrunnen. I forgrunnen er en av lonene i bekkens. Området med Charlottenlundhallen og Charlottenlund barne- og ungdomsskole ligger til venstre for bildet. Skogset er til høyre for bildet. Maleri 1938 av Boye Halvorsen (1903 - 87). Boye Halvorsen var malermester og kunstmaler og deltok på kunstutstillinger i Trøndelag og Finland.

Dammen var opprinnelig anlagt som mølledam under Skovgård og var en naturlig del av Stokkbekk-vassdraget hvor folk fisket. Om denne "uskrevne naturretten" til fiske også gjaldt selve dammen, vites ikke. For det heter*: "Stokkbekken var i gamle dager en meget fiskerik bekk til stor glede for både barn, unge og eldre Charlottenlundbeboere". Noe intenst vakthold var det jo ikke ved dammen, så ikke få falt vel i de lange sommerdøgn for fristelsen til å fiske. For de som ikke våget seg til å spørre om lov, gikk vel det hele rett og slett ut på å ta sjansen!

*. Årbok for Strinda historielag 2003, s. 9

Konsulens flue

Det er Carco selv som forteller denne historien som begynner med at han selv og en kamerat dro ut til Hansendammen for å drive fluefiske. Alt lå til rette for et drabelig fiske denne vakre forsommerkvelden, for Carco hadde gjort et kupp. Hans far, konsulen, som var bortreist akkurat da, eide en imponerende samling ørretfluer. Carco kom seg inn til magasinet med fluene, han visste på en prikk hvor den aller beste av fluene befant seg.

Sporene etter "innbruddet" ble slettet, og nå pågår et eventyrlig fiske for begge guttene. Da plutselig ble tømme løs,

helt løs. Ørreten hadde stukket av med konsulens flue! Tragedien var komplett. Hvordan kunne dette skje? Hadde det bare vært så enkelt som å kjøpe en ny flue. Men konsulens flue var en gave, en gild gave som syntes uerstattelig. Men livet måtte gå videre. Av en eller annen grunn hadde ikke konsulen merket noe. Tiden går. Omsider var sommeren gått, og guttene befant seg ved en brølstor høstbekk. Carco setter fast snøret i noe digert noe, og med brask og bram landet han en kjempeørret. Hva ser han? I kjempeørretens kjeft sitter konsulens flue. Det ærendet ble fort gjort. På et blunk var alt igjen i sin skjønneste or-

den. Etter en begivenhetsrik sommer hadde konsulens flue funnet tilbake til sin rette plass. Og det beste av alt. Konsulen hadde ikke merket noe. Carco skildrer dette selv i boka "Femten mann på jakt og fiske", som jeg leste for ca. 65 år siden.

Stagnasjon og tilbakegang

Etter den strengeste vinteren i slutten av trettiårene, nemlig vinteren 1936-37, med total botnfrysing der fisken frøs i hjel, ble det brått slutt med fiske i Hansendammen. Bekken ovenfor dammen ble også rammet. Enorme mengder død fisk fløt opp og forpestet damområdet

I forgrunnen ser vi bekkedalen med Stokkbekken. I nedre venstre hjørne vises Hansendammen (1). Midt i bildet er Furumoen gartneri (2), og foran det, i kanten av bekkedalen, er Skogset (3) (i dag Nyheimsvegen 11). Huset ved bekkedalen til høyre i bildet er "Løven" (4). Jordet ved siden av "Løven" tilhørte Skovgård. Flyfoto tatt av Widerøes Flyveselskap i 1951. Kopi fra Universitetsbiblioteket i Trondheim.

for en stund. Det tok flere år før fiskebe-standen tok seg opp igjen. Men bedrin-gen kom, smått om senn kunne man igjen prøve fiskelykken - husker at Heimstad-ungene Finn, Steinar og Inge var med på å få den aller første ørreten etter tragedien. Verden var igjen nor-mal.

Bekken nedenfor Hansendam-men

Etter at bekken hadde passert gjennom Hansendammen, fortsatte den sitt løp i flere stryk og et par fosser ned mot Gril-

stadorrådet. Den mektigste av fossene var Lothringtonfossen. Det dreier seg om skikkelige fall i en strekning på flere hundre meter. Forståelig at "Stokke El-ven - med elven i navnet - oppsto her?"

Hvem husker ikke bekkens frådende villskap som hersket i flomperioder, sett fra gammelbrua! Her finnes også rester etter gammel mølledrift, både i selve fosseområdet og nederst i Bangdalen, nede ved fjorden, hvor man i mange år kunne se rester av en flere meter høy demning, der det var skapt en dam, like ovenfor jernbanelinja. Hensikten var å forsyne Grilstad mølle med elektrisitet.

Nattfiske. Lyset fra bålet trekker fisken mot land hvor fis-keren kaster ut agnet og drar det sakte mot seg. Maleri av Knut Wessel Halvorsen 1956.

Dette var også en god fiskdam. Vi vet at folk i miljøet satte pris på dammen og på de gjeve fis-kehøler som Bangdalen og Gril-staddalen bød på. Dammen ble imidlertid tilintetgjort i midten av 1930-årene da demningen kollapset. Men det gode ørret-fiske i dalen fortsatte. En kame-rat skrøt av å ha fisket fullt et helt traue. Sammen med sin far hadde de vært ute og fisket etter et regnskyll. Fra den aller siste hølen nede ved fjorden var det faktisk også skybleik (blank sjørret på noen hekto) å få.

Leik og moro og idrett

Området fra og med Grinnamar-ka og Tanemdalen i sør og helt til fjæresteinene i nord var det

Øvre Charlottenlund med bekkedalen (1) som slynger seg oppover. I forgrunnen til venstre ser vi Schmettows allé (2) som krysser veien der nåværende E6 går. Utsnitt av flyfoto tatt av Telemark Flyselskap i 1958. Kopi fra www.flyfotoarkivet.no.

området som bød seg frem for folk flest når det gjaldt fritidssysler og adspredelse. Jeg tenker da ikke bare på fiske, jakt og fangst. Likevel var det aller meste faktisk knyttet til bekken og dalen og Kutrøa, uansett årstider.

Like ved Skogset kloss inntil bekken lå huset Løven, huset med eiendommelig navn og arkitektur og utsmykninger med dragestil. Det het seg at det var del av bevertningsstedet Løven i Trondheim, revet i 1903 (Ilevollen 2). Her bodde Bæste Høgsnes fra Lierne, bestefar til kameraten min Rolf Høgsnes. Han var en stillfarende kulturpersonlighet og gikk med blankskjermlue. Han hadde et usedvanlig godt lag med fisket. "Flomstor bekk og tidlig på'n om morgenen", var oppskriften på suksessen.

Av andre som bidro til å skape positiv viksomhet var den svenske gartneren Tage Østerløf, vår nærmeste nabo, eier av Furumoen gartneri. Om sommeren særlig knyttet han til seg arbeidsglade ungdommer helt ned i framslyngsalderen, gav dem utnavn og skapte med sine medfødte evner et trivelig miljø. Det var lange arbeidsdager helt til kl. 18.00 om kvelden. Tage var også en habil løper og skapte entusiasme rundt denne idretten. Helt på slutten av dagen kunne han komme og si: "Senn tar vi kvällen och sluter et 5-minutt før så hinner vi en träningstur rundt Kutrøa", og dermed la han i vei i spissen for "gutan". Trenings-tur ble det til gagns. Det er slett ikke usannsynlig at det løpermiljø som her etter hvert ble skapt, var en medvirkende årsak til den sterke posisjon som løpsidretten fikk for Charlottenlund

Sportsklubb - som da det toppet seg innen maraton med dobbeltseirene for Viktor Olsen og Viktor Larsen. Også flere andre løpere gjorde det sterkt og kom høyt opp på listene, bl. a. Kjell Eggen som ble nr. 2 i Norgesmesterskapet i terrengløp for junior.

Om vinteren stilte Tage gladelig fyrringsrommet i gartneriet til disposisjon for de treningslangrenn vi fikk lurt oss til å arrangere uten at nazistene fikk nyss om det. Idrett var strengt forbudt, som vi husker. Men Tage var svensk, og radio hadde han også. Han kunne en iskald vinterdag kjøre oss guttene ned i Grilstadfjæra uten tilsynelatende å ha annet ærend enn å la oss renne på isen. Maken til pedagog kunne vel knapt finnes.

En annen innvandrer i Hørlockmarka, også han svensk, var smeden Erik Hult. Når det gjaldt forholdene i bekken, holdt han seg tilsynelatende godt orientert. "Det går vel mye potatis nu, fru Halvorsen, når det er så mye fisk i bekken," sa han i sin spøkefulle, halvsvenske tone, Selv hadde han etter eget utsagn tatt "46 svære fiska."

Også Johan Hult, smedens sønn, var en ivrig fisker. Han drev faktisk også jakt i Kutrøområdet sammen med Ingemann Wikdahl. Wikdahl fortalte meg dette kort tid før han døde.

I Kutrøa like ved bekken var det sommers tid en real fotballplass utformet av naturen selv, hvor de fleste av "gutan"

fikk prøve seg. Bekken kom som bestilt forbi banen. Ikke få benyttet da sjansen til en dyktig slurk bekkvatn eller en "skotsk dusj" før kampen fortsatte. Dette området samt en stor del av Damplassen ble okkupert av tyskerne og ble ikke frigitt før i maidagene 1945.

I tiden etter dette ble det arrangert terrengløp med skyting her. Det var vel en av "storkanonene" som vant. Selv oppnådde jeg klubbens beste skytterresultat.

Også vinters tid ble området utnyttet til fulle. Løypene - også bedriftsløypene - ble lagt opp dalen forbi eiendommen vår. Men den morsomste aktiviteten, skihoppingen, foregikk oppi DALAN, særlig i Krogstad-, Sæter- og Tanemdalen. Alle visste hvor bakkene lå og hva de het, enten det var Perbakken eller selveste "Døden" eller "Dauen".

Richard Ulstad var ofte den som ledet an. Morsomt var det jo til gagns, men nesten farlig. Thorleif Eggen, en stilig skiløper, hadde fått nye ski. Mens han gikk til topps med ryggen vendt mot gjengen, var det noen som passet sjansen og la "ekstra sprett" på hoppet. Da Thorleif satte utfor, fikk han en kolossal medfart. Og som han så presist kommenterte etter fallet: "Æ gjekk rundt i lufta to gang, og æ kom ned ein gang".

Mangfoldet i denne naturen tiltrakk seg mye ungdom fra hele miljøet i Hørlockmarka (Øvre Charlottenlund). En hegg het Tarzan-treet og var som skapt til å

klatre i, der var flere "etasjer" i høyden og kunne aktivisere en hel gjeng gutter.

Takket være lonene - forholdsvis djupe holer - ble akkurat vårt bekkområde et yndet møtested. Her hadde særlig de unge jentene skapt seg et eget miljø på sin badeplass med oppmøte alle dager med godvær!

Navnet "BRIS" vet jeg at noen ennå husker. For far min hadde laget en fjordbåt i miniatyr med det navn. I minste detalj velutstyrt. Denne seilte vi med i lonene. Det var liksom noe halvt høytidelig i å ha vært med på en seilas med den. Jeg har den båten ennå.

Ellers var det flere steder det ble svømt i bekken. Oppe i Tanemdalen var det en real badedam "Faridammen", oppkalt etter Albert Eggen med kjælenavnet "Fari", som hadde vært behjelpelig med byggingen. Den var nesten 10 meter

lang og meget (en god meter) djup. I de varmeste onnedagene en aldeles fortreffelig laugardam for både store og små. Den var dessuten en perfekt fiskedam.

Heggbærseongen er også et fenomen som ikke er til å komme unna, hese som vi var etter å ha satt til livs bær i hvilke mengder som helst.

Et par opplevelser i forbindelse med vilde dyr kan her nevnes kort, fra henholdsvis Tanemdalen og Lothringtonfossen. I 1950 satte jeg opp røyskattfelle med åte fra en disseksjon fra Strinda høgre skole. En mink som i lengre tid hadde spist ørret, ble tatt faktisk på første forsøket. Den ble flådd av min beste jakt- og fiskerkamerat Reidar Gulliksen på Ranheim. Det andre ville dyret - en oter - så vi på svært nært hold. Det var tidlig i april at vi, en kamerat fra Ranheim og jeg, var ute og fisket ørret ved Lothringtonfossen. Da fikk vi øye på en stor oter,

Området hvor Hansendammen (1) var - med Charlottenlundhallen (2) på vestsiden. Stokkbekken er lagt i rør fra der den møter Hørlocks veg (3). Vi ser Skogset (4) og sommerboligen Damplassen (5). Foto: (c) Morten Antonsen, Adresseavisen. 2006.

bare få meter fra oss. Det ble godt med fisk å få, men opplevelsen med oteren ble det største.

Den triste ulykken i Hansendammen høsten 1931 må også nevnes. To ungdommer, et søskenpar, mistet livet på den skjøre isen mens den tredje kom seg til land og berget livet.

Som man ser, har jeg i denne fremstillingen om Stokkbekken kun tatt for meg bekkområdet nedenfor Jonsvannsveien hvor den dype bekkedalen egentlig begynner.

Til slutt. Sett fra et bevaringssynspunkt har forvandlingen av omtalte bekkområ-

de de siste 70 år vært en katastrofe. Her gikk uerstattelige natur- og rekreasjonsverdier på mange plan tapt. Man skal være klar over at dette var det aller siste friske vassdraget mellom Josefabekken (Rønningsbekken, Sjøskobekken) på Ranheim og Nidelva i Trondheim.

Kan noe godt og dugandes ennå gjøres for fisk og fiske i den gjenværende bekken?

Knut Wessel Halvorsen, f. 1929. Adjunkt og billedkunstner. Gallerist i Galleri Arktica i Buvika i 30 år. Deltatt i utstillinger i Norge, Finland og USA.

Fra turstien langs Stokkbekken fra Dragvoll til Hørlocks veg. Foto: Knut L. Vik.